

CATFIGHT

hoe een confrontatie al dan niet plaatsvond
tussen twee dames van twijfelachtig allooi

door coco schrijber

John Keats is maar vijfentwintig geworden. Maar dankzij zijn verbeelding heeft hij meer meegemaakt dan, nou, dan jij daar, hallo, kijk eens even op van je telefoon en luister. Weet je wat hij zei: "I am certain of nothing but the holiness of the heart's affections and the truth of imagination."

Niet meteen googelen wie Keats was. Als je even wacht, als je een ademhaling lang durft stil te zitten, dan tekent zich vanzelf een gebeurtenis af op het grote witte doek achter je ogen. Tuurlijk. Ik weet ook wel dat je bang bent voor de leegte, dat spetterwitte niks, maar wacht nou. Begint het al? Daar is het. Het duurt altijd maar een seconde. Wat is dat geplop? Dat zijn je synapsen die openknappen om je dromen vrij baan te geven.

"De puurheid van je hart en zijn aandoeningen." Daar geloofde Keats in, de dichter die zijn naam in water geschreven wilde zien. Wat is dat gebons? Het is je hart, steeds groter wordt het, roder wordt het, het vult je hoofd en je begint te zweven, woehaa, wat is de aarde scheef en blozend en onserieus.

'Maar ik zal vallen!'

Stil. Schreeuw niet als een dolle maar luister, ervaar, kijk om je heen. Dit is "de waarheid van je verbeelding." Vertrouw op een jong gestorven dichter. Dit is hoe het kán zijn. Stijg boven de werkelijkheid uit. Laat je gaan, kom met me mee, naar waar de logica zwaartekracht ontbeert. Spring, zweef en zeg mij na: 'Ik daag de werkelijkheid voor het gerecht!'

'Is het echt gebeurd?' vraagt het meisje als haar vader het sprookjesboek dichtslaat. 'Heeft de boze wolf oma echt opgegeten?' Hoopvol kijkt ze hem aan. 'Is het echt gebeurd?' vraagt de journalist aan de soldate die verkracht is door haar meerdere. 'Is het echt gebeurd?' wil iedereen weten. Snel voegen alle romanschrijvers ter wereld wat procenten waarheidsgehalte toe aan hun volledig verzonnen verhalen.

Er is kindertelevisie die *Echt Gebeurd* heet, een podcast genaamd *Echt Gebeurd*. Zelfs sommige stukken in de krant eindigen met *Echt gebeurd*. Waarom? Het stond toch al in de krant. De cementachtige werkelijkheid heeft ons in zijn macht.

In Japan is het *Donuthoofd* een rage. Jongeren spuiten een zoutoplossing van 400 cc in hun voorhoofd. Vervolgens duwen ze hun duim in de bobbel zodat het een donut lijkt. De uitstulping verdwijnt vanzelf.

DNA-onderzoek heeft uitgewezen dat het lijk voor de kust van Brazilië pater Antonio is. Hij was opgestegen aan feestballonnen in de havenstad Paranagua om geld in te zamelen voor een weeshuis.

Vrouw schenkt thee in, springt daarna uit raam, theepot nog in de hand.

Waar of niet, we zien het voor ons, met dank aan onze verbeelding. En hoe gruwelijker het voorval, hoe beter. Oh, dat kan toch niet waar zijn! Maar wat fijn dat het wel zo is. 'Laten we daarom eens naar Auschwitz gaan,' roept een docente uit, 'dan kunnen jullie van dichtbij zien wat de werkelijkheid allemaal in petto heeft.'

Op het IDFA bezoek ik - een unaniem gekozen afgezante van de verbeelding - een documentaire over toeristen in Auschwitz. We worden karig aangelicht door zwart-witbeelden die de zaal binnenglijden, als om ons niet te storen.

'In zwart-wit let je beter op details,' had de regisseur gezegd. En dat doen we. We zien hoe iedereen een selfie neemt voor het hek met *Arbeit Macht Frei*. We zien jongeren die hun oortelefoontjes niet uitdoen en meedeinen op Rihanna. Gapende mensen, lachende mensen, ouders met kinderen in korte broek - het is een zonnige dag in Auschwitz, men heeft vakantie en het is een beetje gek om dan nette kleren aan te doen.

In het donker neem ik de werkelijkheid tot me. Ik hoor iemand fluiten. Ik ben nog nooit in een concentratiekamp geweest maar - dankzij mijn fantasie - weet ik vrijwel zeker dat niemand een reden had om te fluiten. In de bioscoopzaal staat iemand op en loopt weg. De zwart-witte werkelijkheid komt binnen. Ook een oud echtpaar verlaat de zaal. Hadden zij familieleden verloren? Terwijl ik zie hoe toeristen kletsend, soms verveeld door het kamp kuieren waar kinderen waren vergast, loopt het theater in snel tempo leeg.

De statische shots, opdat wij de werkelijkheid rustig kunnen observeren, zijn te saai. Ontdaan van visuele oppeppers zoals een berg haar, emmers met jodenzeepp, lampenkappen van huid waar de tatoeages nog op te zien zijn, is de realiteit niet te harden.

Mooi. De realiteit viel tegen. Een - nul voor mij, de aanklaagster van de werkelijkheid. De officier van justitie draagt gek genoeg een getailleerde toga en heeft veel weg van actrice Monica Bellucci - mijn verbeelding opereert geheel op eigen houtje en trekt zich niets aan van mijn heteroseksuele voorkeur.

Haar befje bolt frivool op: 'Meneer de rechter, de realiteit heeft niet echt de kans gehad zich ten volle te presenteren.'

'Wat stelt u voor, mevrouw de officier?'

'Documentaires zijn een overschat genre. Aan de hand van enkele speelfilms wil ik de realiteit nader onderzoeken.'

De gedaagde - de werkelijkheid, afgebeeld omdat ze de laatste maanden overuren draaide - zat er tot dusver bleekjes bij maar veert nu op.

De rechter richt zich tot mij: 'Door wie wordt u bijgestaan?'

'Ik heb geen verdediging nodig, edelachtbare, de feiten zullen voor zich spreken.'

'Dat iemand als ú zich baseert op feiten is merkwaardig. Enfin.'

De bode dempt het licht in de rechtbank en nog voor de openingscredits beginnen lezen we: *Based on a true story*. Deze aanlokkende woorden zijn de troefkaart van talloze speelfilms. *The Queen* met Helen Mirren doet de echte queen haast verbleken maar *Snowden* over de Amerikaanse klokkenluider - een van de grootste flops van 2016 - is slaapverwekkend. De documentaire die ons hier onthouden wordt - *Citizen Four*, waarin Edward Snowden zijn schending van staatsgeheimen *real time* uitvoert - is een zenuwslopende thriller. Een sterk staaltje van de werkelijkheid maar ik zeg niks, ik ga toch niet mijn eigen achterban afvallen. Ook op de tribune zit men te suffen. Monica frummelt wat aan haar befje en maant de bode de video uit te zetten.

'Goed, eh.. verder wil ik nog de volgende bewijzen overleggen. Televisiejournals die dagelijks door miljarden mensen bekeken worden, reality-tv en natuurlijk de krant, die vol staat met de werkelijkheid en wordt gelezen door iedereen.'

De werkelijkheid mokt want ze is niet goed uit de verf gekomen.

'Ik geef het woord aan de appellant.'

Dat ben ik. Ik heb nog nooit een rechtszaak aangespannen, ook niet in mijn dromen. Die zijn een stuk idioter dan wat ik hier bij elkaar fantaseer. Eens droomde ik over Renate Rubinstein die achterin een busje zat. Ze bespeelde een inklappiano in haar groene broek. 'Maak even een polaroid van me,' zei ze. Ik deed het want wie wil niet die polaroid? Toch zijn dat flauwe verhaaltjes vergeleken bij mijn uitpuilende rêverie die alles vermag. En dus sta ik hier. Dit is geen droom, dit is de verbeelding aan de macht. Letterlijk.

'Wat is ook alweer de tenlastelegging?' vraagt de rechter.

Godallemachtig. Ik ben toch niet onzichtbaar?

'Het dwarsbomen van dromen en saboteren van verlangens, edelachtbare.'

De werkelijkheid lacht vilein, alsof ik haar een compliment maak.

'Meneer de rechter, officier Monica toonde zojuist enkele voorbeelden die helaas niet tot de beste behoren en ik stel vast dat de realiteit met haar geflirt met het fictieve, haar hand heeft overspeeld. Ik dank de officier voor deze onverwachte preuve à charge.'

Bellucci pruilt magnifiek.

'Hoewel de werkelijkheid een begrip is dat evident lijkt, is het aan de verbeelding om haar te duiden. Zonder schilderkunst, muziek, literatuur etc komt de werkelijkheid niet tot haar recht. Zij is niets meer dan een levenloos gegeven dat interpretatie behoeft. De werkelijkheid bestaat bij gratie van de waarnemer. Op zichzelf bestaat de werkelijkheid niet.'

Ik laat een stilte vallen die zichtbaar aankomt, zelfs de rechter en Monica vrezen voor hun bestaansrecht.

'De officier noemde al de televisiejournaals. Dagelijks nemen we die realiteit waar. Rampen, ministeriële draaijerij, stromen vluchtelingen. We denken: natuurlijk zijn jullie vluchtelingen want jullie zien er uit als vluchtelingen. De ophef over de Syriër die een selfie maakte toen hij aan land sprong. Dat was niet in overeenkomst met de werkelijkheid zoals wij haar verwachtten. Een echte vluchteling bezit geen smartphone, zeker niet de nieuwste versie. We hebben fictie nodig om te kunnen bevatten wat die werkelijkheid voorstelt. Het is zoals Marcel uit Prousts *à la Recherche du temps perdu* uitroept: 'Is er nu niemand die over deze plek geschreven heeft, dan weet ik tenminste wat ik moet zien!' De werkelijkheid zelf faalt keer op keer: een dood jongetje in de branding op je smartphone is een hele seconde lang echt, dan is het weg.

Ik neem een slokje water voor het effect.

'Zonder ons dromers is de werkelijkheid slechts een natte, in een hoek gegooid
dweil, een op zijn rug liggende schildpad, een leeg bakje patat. Edelachtbare, de
werkelijkheid bestaat niet zonder verbeelding maar de verbeelding bestaat wel zonder de
realiteit.'

Monica snauwt mij toe: 'Je verzint het.'

'Jij ontgoochelt,' bits ik terug.

'Jij leidt mensen af.'

'Jij doodt hoop.'

'Jij bestaat niet.'

'Jij evenmin.'

'Dames, decorum alstublieft. Ik schors kortstondig de zitting.'

'De werkelijkheid lokt de verbeelding uit. Daarmee erkent u dat de werkelijkheid bestaat,'
vat de rechter samen.

'Zover wil ik niet gaan,' stotter ik.

Hoever dan wel? Hoe was ik hier eigenlijk terechtgekomen? Omdat de werkelijkheid
geheel in lijn met haar karakter, er een zootje van had gemaakt. En ook al stond zij in haar
recht, waarom richtte zij al die ellende aan? Wat was het doel van oorlog, verdriet en
gortdroge aardappelpuree? Wat had je aan kinderen die kanker kregen voordat ze verliefd
konden worden? Tsunami's, hebbedingetjes, incest en Sunwebreizen, miskramen, het
verbod op stoepkrijten in heel Flevoland, wáárom was de G-plek daar geplaatst waar
niemand bij kon?

Het enige positieve gevolg van dit alles was dat de mens vluchtte. Niet alleen in drank
en porno, niet alleen zijn land uit, de zee op, maar veel verder dan dat. Hij vluchtte in zijn
fantasie. Al konden we nergens heen, al liet de werkelijkheid onze bootjes omslaan, onze
dromen sloegen niet op de klippen stuk. Onze verbeelding zette de realiteit te kijk en
creëerde dingen die echter waren dan wat de feitelijkheid ooit had kunnen beramen. Poëzie
die je liet vliegen, cantates die je melancholisch maakten, de nulpuntsenergie en
ongesubsidieerd theater dat vergeten gevoelens ontketende.

Ik gluur naar de pedante werkelijkheid. Zij is zo vaak in praatprogramma's aan het
woord geweest, dat ze denkt dat wij niet meer zonder haar kunnen.

En misschien was dat ook zo.

Tenslotte was zij een instituut dat meer ontzag inboezemde dan alle religies bij elkaar, een genootschap waar iedereen lid van was, niet zomaar een subfaculteitje met een handjevol aanhangers. Wie of wat was kolossaler, machtiger dan de realiteit? Misschien de echtgenoot van Melania? Deze *schmuck à l'orange* had de werkelijkheid gewoon gegijzeld. Maar als je écht de dingen doorgrondde, moest je erkennen dat de werkelijkheid een geslepen tante was die ons allemaal voor haar karretje spande. Niemand had het zien aan komen en het was onmiskenbaar dat de verbeelding hier dikvet had verloren.

‘Ik zei, gaat u verder.’

‘Excuus meneer de rechter, ik droomde even weg. Ik zal proberen de waarnemer en het waargenomene te ontwarren, iets dat ook de neurowetenschap en de fundamentele natuurkunde nastreven. Want hoe kan ons brein dat de wetten van de fysica gehoorzaamt, een onbewuste ervaring geven aan de bezitter ervan? Wat de een de prefrontale cortex noemt – ik knik naar de gedaagde - noem ik het geestesoog. Dat geestesoog is een uitdijend universum, groter dan het universum zelf en..’

‘U slaat op hol.’

‘Edelachtbare, het ontbreekt de werkelijkheid aan fantasie, zij is een drammer, een deurwaarder die niet van ophouden weet, iemand die uit frustratie flatgebouwen laat instorten en sperma verwisselt bij IVF – zij heeft gevoel voor humor, dat moet ik haar nageven – maar desondanks is zij niets. Want materie – de grondstof waar de werkelijkheid zich van bedient – bestaat niet. De kernen van materie zijn voor het grootste deel inhoudsloze ruimten.’

Bellucci sabbelt op haar befje van verveling.

‘Ook de metafysica stelt: alles wat onderscheiden kan worden, is een entiteit en bestaat wérkelijk. In die zin ís de werkelijkheid. Maar! Iedere entiteit moet in zichzelf logisch consistent zijn. Welnu, dat is de werkelijkheid geenszins.’

Een gevoelig puntje want ik zie de verdachte schuiven in het beklagdenbankje.

‘Kortom, de werkelijkheid is hooguit een gedachteconstructie.’

De tribune is muisstil.

‘Mevrouw de officier?’

Bellucci stift haar lippen: ‘De eiseres spreekt zichzelf tegen. Als de werkelijkheid een gedachteconstructie is, waar bevindt zich dan de verbeelding? Als niets werkelijk ís, dan is het imaginaire helemaal gebakken lucht.’

Paniek op de tribune.

‘Edelachtbare, de hele aanklacht is op lucht gebaseerd. Ik betoog dat de eiseres zelf niet bestaat. Zij is een hersenschim, een voorstelling van de ziel en naar mijn weten is het bestaan van de ziel nog immer niet bewezen. Alles wat zij is - officier Monica heft hautain haar sublieme hoofd - is schijn. Ik beweer dat dit hele proces niet plaatsvindt behalve in haar hoofd. Dank u wel.’

Dankzij mijn gedagroom zat ik - een gevolmachtigde van de imaginatie - in een proces verwickeld met de onverbiddelijke realiteit. En ik was aan het verliezen! Ik dacht aan Kafka. Zou ik straks in een steengroeve een dolksteek in het hart krijgen? Een zachte dood vergeleken bij de foefjes die IS toepaste. Die klootzakken hadden verbeelding te over. Alsof ik van iedereen was..

Ik was niet opgewassen tegen de werkelijkheid. Dat bleek wel. Maar was dat niet exact de reden waarom we hier zaten? Omdát we niet opgewassen waren tegen de werkelijkheid? Geplaagd door levenspijn en kapotgeslagen hoop, op zoek naar het Absolute, een sportbeha die écht goed zat, een vriendelijke Amsterdammer, strandden we steeds in de tentakels van de realiteit. Al was de werkelijkheid abstract, toch zat zij hier met een houding van: zonder mij zou de wereld er heel anders uitzien.

‘Uw gekoketteer met de metafysica waarbij niets empirisch toetsbaar is, heeft u op een hellend vlak gebracht. Ik ben zeer benieuwd naar uw slotpleidooi.’

‘Welnu edelachtbare, u, ik, wij allen hebben een morele façade die intact lijkt, daaronder zit een gapend gat. We weten niets, bezitten geen zekerheid, alles staat constant op losse schroeven. De werkelijkheid biedt geen soelaas. Hoe echt zij ons toeschijnt met haar heldere straten, rechthoekige gebouwen, normale woestijnen en solide gebergten, elk moment van de dag, elke seconde wordt ons bestaan onderuitgehaald door zinnestjes als: ‘Ik hou niet meer van je,’ ‘U heeft nog een maand te leven,’ ‘Er zijn nog 51.6345 wachtenden voor u.’

Ik heb geen idee waar dit heen gaat, maar vertrouw op mijn fantasie.

‘Ik klaag de werkelijkheid aan voor mishandeling, psychische terreur en voorspelbaarheid. Zij misleidt, is inconsistent, dwarsboomt onze plannen, niet zelden middels practical jokes waarbij zij mensen uit het raam laat springen met als enige houvast een theepot. Zij is een klap in het gezicht, een schadepost waarvoor het smartengeld nooit

toereikend is. Altijd weer stuiten onze ondernemingen op de werkelijkheid, die dan wel niet bestaat maar toch onze verlangens verkruint. Edelachtbare, wie kan zich de werkelijkheid veroorloven?

Ik rek me uit in het gras. Deze dagdroom is flink uitgelopen, zeg. Had ik niet een afspraak? Oh, daar is de rechter al met het vonnis: 'De rechtbank acht het primair ten laste gelegde - het dwarsbomen van dromen - niet wettig en overtuigend bewezen.'

Ik stel een schikking voor de werkelijkheid er uit de losse pols bij te doen. Niemand luistert. Maar dan gebeurt er iets fenomenaals. Terwijl ik wegfiets zet mijn geest de pas erin. Dit is - voor het echie - hoe het werkt: de ventiefuncties van synapsspleten laten signalen door in één richting. Maar de fantasie houdt zich daar niet aan, druist er dwars tegen in. Hoe kan dat? Waar zit zij? De TCS SP8 STED 3X superresolutiemicroscoop kan hersencellen vergroten tot de vijftig miljoenste millimeter.

'Toch vindt niemand mij,' fluistert madame chimère in mijn oor. 'Hoe super je microscoop ook is, ik ben superieur. Als je alles laat gaan, autonoom en onbevreesd, stroom ik vanzelf door je hoofd, via duizenden vertakte dendrieten, uitgebaggerde ionenkanalen, gelijk een kanoetje in de Rio Grande. Ik zet je brein, je hart, je lichaam in vuur. Ik ben geen lucht, zoals Bellucci beweert, ik ben licht. Ik ben ongrijpbaar. Ik kan op miljarden manieren worden geïnterpreteerd. Ik ben van jou, ik ben van iedereen.'

* * *

Voor wie echtheid heeft:

De krantenberichten over de donut trend, de ballonnenpater en de vrouw met haar theepot zijn echt gebeurd.

De TCS SP8 STED 3X superresolutiemicroscoop staat in het LUMC.